

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ**

1040 София, ул. „Аксаков“ № 3
тел.: (02) 810 40 10, (02) 810 40 18
факс: (02) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

**BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ECONOMIC RESEARCH
INSTITUTE**

3 Aksakov Str., 1040 Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 810 40 10, (+359 2) 810 40 18
fax: (+359 2) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

**ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ**

О Т Ч Е Т

/извлечение/

за дейността през 2016 г.

София, януари 2017 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНОТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите /стратегически и оперативни/, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики.

Мисията на Института за икономически изследвания (ИИИ) на БАН е да подпомага икономическото развитие и успешната интеграция на България в ЕС чрез научни изследвания, оценки и предложения за икономическата политика на държавата и бизнеса, чрез създаване и разпространяване на знание, чрез обмяна на опит и обучение на учени и специалисти. В изпълнение на заявените стратегически и оперативни цели, през 2016 г. ИИИ на БАН продължава да утвърждава позициите си на водещ академичен център в областта на икономическата наука в България и на експертен център за приложни знания, компетенции и консултации в областта на стопанската политика и практика.

Постигнатите резултати в дейността на Института през 2016 г. са в съответствие с утвърдените от Научния Съвет „Приоритети на изследователската дейност за периода 2014-2020 г.” Те са насочени, както към развитие на теоретични знания, така и към идентифициране на проблеми, оценяване на ефекти и формулиране на конкретни препоръки с цел: реализиране на динамично, конкурентоспособно и устойчиво икономическо развитие в България; изграждане на икономика на знанието, формиране на целенасочена научна, иновационна и образователна политика; усъвършенстване на корпоративното и стратегическото управление; развитие на икономическите отношения със страните от и извън ЕС, участие в международни икономически и финансови организации; насърчаване на секторното и регионалното развитие, регионалната кохезия; подпомагане рационалното използване на ресурсите и опазването на околната среда; стимулиране на човешкия капитал, повишаване на заетостта и активизиране политиките на пазара на труда; подобряване на благосъстоянието, преодоляване на неравенството и бедността в страната; намиране на икономически решения на демографските и миграционните проблеми. Резултат от дейността на учените в Института през 2016 г. са завършените **15** проекта от научноизследователската програма на ИИИ на БАН, а други **12** проекта са със срок на изпълнение през 2017 г. или 2018 г.

ИИИ на БАН разширява и задълбочава партньорството си с представители на държавната и регионалната администрация, на бизнес организации и работодателски сдружения, на международни институции, световни, европейски и национални научни мрежи, чуждестранни академии и институти, български и чуждестранни висши учебни заведения. Институтът участва в изпълнението на **5** научни и научно-приложни проекта по договори с МРРБ, ББР, АПИ, БФИЕК, УНСС, катедра «Социология», като **2** от тях са приключени. Завършени са **4** международни проекта на звеното с партньори: Университет на Фрибург, Швейцария; KDI-Корея; РАН и МАНИ; продължава изследователската работа по други **4** проекта с партньори KDI-Корея; РАН и МАНИ.

Наред с това, учени от Института вземат участие в разработването на **31** проекта по договори с различни институции: ЕК, ЕСФ, МТСП, НСОРЕ, УНИЦЕФ-България, Комисия за защита от дискриминация, ИБЕИ-БАН, ИИОЗ-БАН, ИБЕ-БАН, УНСС, СУ „Климент Охридски”, ВУЗФ, ТУ-Стара Загора; УХТ-Пловдив, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, НЦОЗА, „Аванст бизнес консултинг“ ООД, като **11** от тези проекти са приключили през 2016 г.

Институтът и негови сътрудници са членове на **40** международни и на **8** национални научни мрежи и организации.

Чрез акредитирани докторски програми в ИИИ на БАН се подготвят висококвалифицирани специалисти-икономисти за нуждите на администрацията, бизнеса,

науката и образованието. През 2016 г. успешно са защитили **5** докторанта, а **10** са в процес на разработване или завършване на изследователската си работа.

Институтът е организатор и съорганизатор, а неговите сътрудници активно участват в редица национални и международни научни форуми, на които представят резултатите от изследванията си и дискутират актуални за икономиката и обществото проблеми. През 2016 г. Институтът е съорганизатор на **9** национални и международни научни форуми у нас и в чужбина, а сътрудниците му са представяли резултати от изследванията си и на други **16** национални, **10** национални с международно участие и **27** международни научни форуми у нас и в чужбина.

ИИИ на БАН е първи в България и е сред първите 10% водещи икономически институти в света по публикации и цитирания, регистрирани в базата на RePEc (Research Papers in Economics). Академичният състав на института има множество публикации в национални и международни научни издания, включително такива с импакт фактор. Неговите публикации са широко цитирани от български и чуждестранни автори. През 2016 г. сътрудниците на Института са направили **118** публикации и **39** са приети за печат. Регистрирани са **170** цитирания на публикации на академичния състав на Института.

Институтът за поредна година публикува своя Годишен доклад «Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания» - единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика. В Доклада всяка година се проследяват макроикономическите показатели, външен, фискален и банков сектор, пазар на труда, състояние на регионите и техните различия, и се дават препоръки за подходящи политики с перспектива за три години. През 2016 г. за първи път е направена междинна оценка на прогнозата въз основа на реалното развитие на икономиката през първите две тримесечия на годината. ИИИ на БАН инициира три пресконференции за представяне на Годишния доклад пред обществеността.

Институтът продължава издателската си дейност чрез двете си индексирани и реферирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“. „Икономически изследвания“ е единственото в страната списание с импакт ранг в областта на икономиката.

През изминалата година като тенденция се откроява по-високата степен на интердисциплинарност на научноизследователската дейност в Института, което следва да продължи и за в бъдеще.

Като препоръка за разработваните проекти от научноизследователската програма на Института се очертава по-благоприятната перспектива за окрупняването им в колективни теми, т.е. за част от индивидуалните проекти, които сами по себе си са актуални и задълбочени, има база за обединяването им в колективни разработки.

Като оценка за постигнатите резултати от дейността на ИИИ на БАН може да се обобщи, че е налице мащабна и разнообразна изследователска, експертна, обучителна, публикационна и издателска дейност, съобразена с научноизследователските му приоритети и финансирана, наред с бюджетната субсидия, от национални и международни институции, от бизнеса и неправителствени организации.

Значимостта на резултатите, за която може да се съди по търсенето от редица потребители и партньори сътрудничество, както и от голямата цитируемост, е атестация за изследователските възможности на учените в Института и разкрива добра перспектива за бъдещи *проектни участия на звеното* (ИИИ на БАН) в конкурсите по различни национални и международни програми.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020. Извършвани дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети.

Изпълняваните научноизследователски проекти и комплексни експертизи на равнището на модерното научно познание са обвързани по своя научен смисъл и социална значимост с реализирането на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020 (НСРНИ 2020), чиято цел е превръщането на науката във фактор за развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности.

Съдържанието и приоритетната насоченост на научните изследвания на ИИИ на БАН отразяват, както потребностите на българската социално-икономическа реалност, така и предизвикателствата, поставяни от съвременната наука. Развитието на научните изследвания се възприема от учените в Института като основно конкурентно предимство в глобалното икономическо състезание. Научните и научно-приложните разработки надхвърлят чисто икономическото измерение на изследваната проблематика и чрез прилагането на мултидисциплинарен подход предлагат хипотези и решения, съобразени с целите на НСРНИ 2020: постигане на динамичен и устойчив икономически растеж, повишаване на заетостта и намаляване на бедността, подобряване на образованието, насърчаване на научната дейност, изграждане на „общество на знанието“, опазване на околната среда.

В Института се извършва изследователска и експертна дейност, която съответства на първо, второ и пето приоритетни научни направления на НСРНИ 2020 (с.47).

В проекти на учени от ИИИ на БАН се разработват теоретични и приложни аспекти на концепцията за зелена икономика; предлага се икономически модел за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници; извеждат се макроикономическите предпоставки за развитие на здравната система в България и на инициативи за обществено здраве; очертават се основни връзки и взаимодействия между качеството на живот и социално-демографските фактори чрез оценки и самооценки на здравето; предлагат се методични подходи за оценка и управление на сладководните екосистеми; оценяват се социални ефекти при трансформирането на екологично депресивни територии; изследват се промени и перспективи в продоволствената сфера в ракурса България – ЕС; откроява се прилагането на информационни и комуникационни технологии като основна характеристика на иновативните градове.

Учени от Института правят експертизи в областта на политиките, свързани с енергийната ефективност, опазването на околната среда, създаването на условия за добро здраве и висок жизнен стандарт, приноса на ИКТ за повишаване на иновативността.

Международната мобилност на учените е важен аспект на НСРНИ 2020 и стремежът на Института е да се насърчават участията в проекти по международни програми, включването в международни мрежи, представянето на резултатите от научноизследователската дейност на международни научни форуми. Международната мобилност е важна и за кариерното развитие на младите учени в Института. Закономерен резултат от активната им изследователска дейност, вкл. и по международни проекти, финансирани по ЕБР, от международни и чуждестранни институции, са двете успешни участия в конкурси за млади учени:

- за финансиране на научноизследователски проект по Програма за подпомагане на младите учени в БАН;
- за постдокторска специализация в САЩ, в American University, Washington.

Включването на докторанти в изследователски проекти е конкретен израз на т.н. проектно финансиране на докторска степен. Докторанти на Института участват в изпълняваните проекти, в т.ч. и в международни, като равноправни членове на международни екипи: пример за това е проектът на звеното „Миграция и транснационализъм между Швейцария и България: оценка на социалните неравенства и на

регионалните различия в контекста на променящите се политики“, финансиран по Българо-швейцарска изследователска програма.

Посочените активности, макар и недостатъчни, съдействат за привличане на млади хора в науката и за тяхното задържане с цел реализиране на научна кариера, в изпълнение на една от основните задачи на НСРНИ 2020.

Други направления, по които се изпълнява Националната стратегия в ИИИ на БАН:

- Развитие на интердисциплинарни изследвания, вкл. с институти на БАН /ИБЕИ-БАН, ИИОЗ-БАН ИБЕ-БАН/, с други научни организации и висши училища /НЦОЗА, УНСС, ВУЗФ, ТУ-Ст. Загора/, с представители на бизнеса /БФИЕК, ББР/, с институции на национално /НСИ, Институт по стандартизация/ и регионално ниво /областни и общински администрации/ и др.
- Участие в краткосрочни значими проекти, възложени от МОН, МТСП, МОСВ, МРРБ, НСОРЕ, АПИ и др.
- Насърчаване на публикационната активност на учените, предимно в международни издания, вкл. индексирани и реферирани в световни бази данни и с импакт фактор.
- Задълбочаване на двустранното сътрудничество и международното партньорство като важни стратегически аспекти за кариерното развитие на учените и като възможност за ползване на съвременни научни инфраструктури.
- Разширяване членството в международни мрежи и научни организации.
- Осигуряване използването на електронни бази данни с оглед по-лесен достъп до световни издания и съвременни литературни източници.

1.3. Полза /ефект за обществото от извършваните дейности.

Един от основните критерии при избора на тема и приемането на даден изследователски проект за разработване в Института за икономически изследвания при БАН е потенциалната полза за обществото от изпълнението му.

В Института се извършват научни и научно-приложни изследвания, насочени към задоволяване потребностите на обществото от нови знания и иновативни подходи, които обясняват закономерностите на икономическото развитие, аргументират се адекватни мерки и политики, предлагат се съвременни методи на управление, насърчава се модерния начин на икономическо мислене и възприемане на икономическата действителност.

Научните разработки обхващат различни аспекти на икономическите отношения вътре в страната и със страни от и извън ЕС; дават се реални оценки на състоянието и прогнози за бъдещето развитие на българската икономика, на реалния и финансовия сектори; на развитието на пазара на труда, доходите, социалното осигуряване и подпомагане; на ролята на международните икономически и финансови институции за България; на регионалната икономическа ефективност и системата на местните финанси, и др.

Изследователската дейност на учените в ИИИ включва експертни анализи и рационални решения на важни социално-икономически проблеми, които вълнуват българското общество и могат да намерят ефективно приложение в работата на управленските органи на различно равнище, в рамките на законодателната и изпълнителната власт.

Конкретните предложения и препоръки, направени в научни разработки с приложен характер при изпълнението на обществени поръчки, са в отговор на заявени потребности от централната и местната администрация, от бизнеса и неправителствения сектор и също са в полза на общество.

Изследователското сътрудничество с други национални и чуждестранни научни институции и висши училища, вкл. и регионалното академично сътрудничество, разработването и реализирането на съвместни проекти, на лекционни програми и курсове,

главно за магистри и докторанти, повишават авторитета, влиянието и значимостта на българската наука в национален и международен план.

Лекциите, публикациите, медиите и други средства за масова информация, се използват за популяризиране и разпространяване на научното знание, не само сред специализирана, но и сред по-широка аудитория.

1.4. Взаимоотношения с институции.

ИИИ на БАН поддържа взаимоотношения с международни и национални институции - държавни и регионални, с неправителствени и с бизнес организации, с научни институции и висши учебни заведения, с различни медии по линия на връзки с обществеността.

На основата на научното сътрудничеството на ИИИ при БАН с чуждестранни научни институции (Университет на Фрибург, Швейцария; KDI-Корея; РАН; МАНИ) бяха осъществени съвместни проекти и публикации, взаимни посещения за обмяна на опит, участия в международни научни форуми.

Учени от Института изпълняваха редица проекти, финансирани от други институции, национални и международни. *Проектите, финансирани по Оперативни програми на структурните фондове към МОН и МИ, са 6, от които 2 са завършени.* През 2016 г. по линия на „*Проекти, финансирани от други европейски и международни програми и фондове*“ са завършени 6 проекта и се изпълняват още 6. *Проектите, финансирани от Национални фондове, по договори с министерства и други ведомства са 7, от които 4 са завършени.* По линия на „*Проекти в рамките на договори и спогодби на ниво Академия*“ са приключени 2 проекта и се изпълняват още 3. По линия на „*Проекти, финансирани от други научни институции или висши училища, финансирани от бюджетна субсидия*“ са завършени 2 проекта, продължава реализирането на още 7. По линия на „*Проекти, финансирани от национални фирми*“ са разработвани 2 проекта, изпълнението на единия от които е приключило.

През изминалата 2016 г. научни сътрудници от ИИИ на БАН са привлечени като членове на работни групи и комисии, като експерти и консултанти на публично-административни органи от всички области и на всички нива – наднационално (към Европейската комисия), национално, регионално и локално (към Министерски съвет, Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването, Министерство на околната среда и водите, Комисия за защита от дискриминация, НСИ, НАОА, НСОРБ, Институт по стандартизация, областни и общински управи и др.), а също и за експертна дейност по проекти от общонационална значимост.

Академичният състав на ИИИ на БАН преподава в редица университети и висши училища, в бакалавърски и магистърски програми: Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Тракийски университет-Стара Загора, Икономически университет-Варна, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий“, УНСС, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, ВУТП, ВУЗФ, Международно висше бизнес училище-Ботевград, УХТ-Пловдив и др. С някои от тези висши учебни заведения Институтът има подписани договори за сътрудничество.

През годината сътрудници на ИИИ при БАН участваха в пресконференции в БТА, в ТВ публицистични предавания, бяха интервюирани от различни медии.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата.

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. /относими към получаваната субсидия/.

Практическите дейности на учените от ИИИ на БАН са свързани с работата на:

➤ **национални правителствени и държавни институции** и се осъществяват чрез участие в съответни Експертни съвети, комисии, групи и други експертни органи: *Икономически и социален съвет на Р България*; Комисия за качество на работата на НАОА и група 22 „Здравеопазване“ *при МС*; Междуправителствена работна група по проблемите в областта на доходите от труд към *Министъра на труда и социалната политика*; Работна група в изпълнение на Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, Междуправителствена работна група по демографските въпроси, Програмен комитет „Социална икономика“, Комитет по наблюдение на ОПРЧР към *МТСП*; Национална агенция за оценяване и акредитация, Комисия за наблюдение и оценка на научно-изследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, Национален съвет за научни изследвания и иновации *при МОН*, ВНЕК по обществени науки към *ФНИ-МОН*; Работна група „Оценка на здравните системи“ към *ЕК* и Комисия по оценка на здравните технологии към *МЗ*; Национален съвет за Иновации *при МИ*; Научен статистически съвет и Научно-експертен съвет към *НСИ*; и др.

➤ организации и сдружения в сферата на **индустрията, енергетиката, околната среда**: *писмени становища* за технически комитети към Института по стандартизация; *експертиза по проект* в областта на данъчното облагане на околната среда и бюджетната реформа към Европейската комисия; *експертиза по проект* на Столична община във връзка с разработване на Стратегия за адаптация към климатичните промени, съгласно инициативата на ООН - Compact of Mayors; *експертни становища* за БТПП; *експертни доклади* за Агенция «Пътна инфраструктура» и за Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори; *експертни доклади* за Регионален екологичен център за Централна и Източна Европа – клон България; *консултации* на персонала на общините в съответствие със законодателството в областта на ЕЕ & ВЕИ, по планирането и осъществяването на мерки за ЕЕ & ВЕИ в обществени сгради; *експертна оценка* на финансовото състояние на ВиК оператори и общини в България с оглед възможностите им за осигуряване на финансов ресурс за съфинансиране на инвестиционни проекти за водоснабдяване и канализация по линия на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“

Извършените експертизи и консултации, разработените становища и технически доклади **в помощ на институции и органи за управление** допринасят за разрешаването на актуални проблеми на социално-икономическото развитие на страната, за утвърждаване на ролята и за признание на способностите на научните сътрудници от Института да предлагат решения по важни за страната практически проблеми.

Специално внимание заслужават предложените от ИИИ при БАН становища и препоръки към Министерството на образованието и науката по *Обновена стратегия за развитие на научните изследвания „По-добра наука за по-добра България 2025 г.“*

Учените от ИИИ на БАН осъществяват разнообразна рецензионна дейност за национални и международни научни списания и изследователски проекти, и като членове на научни журита, редакционни съвети и колегии.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции /без Фонд “Научни изследвания”/, програми, националната индустрия и пр. - до три най-значими проекта./заглавие на проекта, програма, по която се финансира, координатор, и постигнати резултати/.

1. ЗАПЛАЩАНЕ НА ТРУДА – МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ, КАТО ОСНОВА НА КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА ЗА ПОЛИТИКАТА ПО ДОХОДИТЕ ОТ ТРУД

Проектът е по поръчка на и е финансиран от Министерството на труда и социалната политика. Ръководител на проекта: **проф. д-р Георги Шопов.**

Постигнати резултати от изпълнението на проекта:

Изготвен е анализ и са изведени основни тенденции в заплащането на труда след 2008 г., със специален акцент върху връзката между минималната работна заплата (МРЗ) и работещите бедни; МРЗ, средната работна заплата и производителността на труда; МРЗ, средната работна заплата, заетостта и безработицата. Изготвен е анализ и са изведени основни тенденции в развитието на минималните осигурителни доходи (МОД) и връзката им със средната работна заплата и МРЗ. Оценени са различни механизми за определяне на МРЗ и *е предложен вариант на прозрачен механизъм за определяне на МРЗ*, с оглед на въздействието върху бедността сред работещите. Оценена е практиката за договаряне на МОД и *са предложени алтернативни варианти за усъвършенстване на системата за договаряне на МОД*. Проектът е приет от възложителя.

2. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ЗАПЛАЩАНЕТО НА ПЪТНИ ТАКСИ ЗА ДВИЖЕНИЕ НА ЛЕКИ АВТОМОБИЛИ ПО РЕПУБЛИКАНСКАТА ПЪТНА МРЕЖА, ПОСРЕДСТВОМ ДОПЪЛНИТЕЛНО ВЪВЕЖДАНЕ НА ДНЕВЕН, ТРИМЕСЕЧЕН И ВАЛИДИЗИРАНЕ НА ГОДИШЕН СТИКЕР

Проектът е по поръчка на и е финансиран от Агенция „Пътна инфраструктура“ към МРРБ. Ръководител на проекта: **проф. д-р Александър Тасев.**

Постигнати резултати от изпълнението на проекта:

Извършено е моделиране и оценяване на промените в приходите от винетни такси при въвеждане на дневни и тримесечни стикери, както и при валидизация на годишните винетки. Направена е *цялостна оценка на необходимостта от актуализация на системата на пътните такси с оглед устойчивостта на системата* за финансиране на подобряването на пътната инфраструктура. *Направените предложения са включени в съответен нормативен акт и са одобрени от Парламента.*

3. ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ВОДОПОЛЗВАНЕТО ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2012 Г. И ПРОГНОЗИ ДО 2021 Г.”

Проектът е по поръчка на и е финансиран от Министерството на околната среда и водите. Ръководител на проекта: Борислав Тафраджийски; участници от института: **гл.ас. д-р Дочка Велкова, гл.ас. д-р Яна Кирилова, доц. д-р Галя Бърдарска**

Постигнати резултати от изпълнението на проекта:

Извършен икономически анализ на водоползването за периода 2008-2021 г. Изготвен анализ на тенденциите и прогнозите за водоползване до 2021 г., вкл. разработени сценарии за развитие на значението на водоползването. Разработен Каталог от мерки за постигане целите на Рамковата директива за водите 2000/60/ЕС и е извършен анализ на възможните източници на финансиране на мерки, включително с оглед времевия обхват. Разработена Методология за извършване на анализ на ефективността на разходите на мерки/комбинации от мерки и оценка на прекомерността на разходите въз основа на оценка на поносимостта и анализ разходи-ползи. Направена е оценка на финансовите и бюджетните последици от избраните програми от мерки в Плановите за управление на речните басейни 2016-2021 г. на четирите басейнови дирекции в страната.

Икономическият анализ, прогнозите и разработените методологии са включени в *Плановете*, които са консултирани с всички заинтересовани страни и обществеността и след актуализация са приети от Министерски съвет на 28.12.2016 г. и докладвани до Европейската комисия.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2016 Г.

2.1. Едно най-значимо научно постижение:

MIGRATION AND TRANSNATIONALISM BETWEEN SWITZERLAND AND BULGARIA: ASSESSING SOCIAL INEQUALITIES AND REGIONAL DISPARITIES IN THE CONTEXT OF CHANGING POLICIES (Миграция и транснационализъм между Швейцария и България: оценка на социалните неравенства и на регионалните различия в контекста на променящите се политики).

Проект на ИИИ на БАН, изпълняван съвместно с Университета на Фрибург (University of Freiburg), Швейцария и Агенция за социалноикономически анализи, България; финансиран по Българо-швейцарска изследователска програма. Ръководител на проекта **проф. д-р Веселин Минчев**.

Научни и научно-приложни приноси:

Разработен е качествен и количествен инструментариум за провеждане на емпирични социологически изследвания в Швейцария и България. Проведено е изследване в България и друго по пощата сред българската общност в Швейцария, както и наблюдение на аерогара София и на автобусните линии между двете страни. Разработена е оригинална категоризация на миграцията в т.нар. изпращащи страни, включваща потенциални и фактически миграционни типове; направена е оценка на вътрешно-регионалните различия в Швейцария и България (с използването на идентични показатели и методика – таксономичен /краковски/ модел за оценяване) от гледна точка на миграционното поведение и нагласи. Проведено е изследване на регионалните и социалните неравенства и на миграционните политики, като детерминанти за вземането на решение за емиграция и др. *За пръв път у нас са разработени регионални профили, отчитащи миграционни нагласи и трансфери от чужбина; посочена е необходимостта от разработването на специфични политики, които да не допускат маргинализация на цели райони.*

Резултатите от проекта са публикувани като монографично издание на Springer.

2.2. Едно най-значимо научно-приложно постижение:

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2016. ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКА В БЪЛГАРИЯ: ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ

Проект на ИИИ на БАН, финансиран от бюджетна субсидия за ИИИ на БАН. Ръководител на проекта: **проф. д-р Искра Белева**.

Научни и научно-приложни приноси:

Представени са очаквания за икономическия растеж през 2016-2018 г. на основата на анализ на динамиката на brutния вътрешен продукт и на неговите компоненти от страна на крайното използване, производството и разпределението на дохода. За 2016 г. растежът се очертава да бъде около 1.9%. За 2017-2018 г. се очаква слабо ускорение от 2,2 до 2,7%. Тези темпове отразяват както инерционността в развитието на системата, така и очаквания принос на вътрешното търсене в резултат на възстановяването на пазара на

труда, както и инвестициите проекти, реализиращи се в рамките на Оперативните програми за програмния период 2014-2020 г. Потенциалът за растеж ще бъде ограничен от все още ниската кредитна активност в страната и ще остане зависим от международната конюнктура. В средносрочен план се очаква запазване на ниска инфлация и близки до балансиран дефицити по текущата сметка.

Оценката на влиянието на износа и вноса върху растежа откроява ниската конкурентоспособност на българския износ, основана на ниско заплащане на труда, стратегия, която не е печеливша в дългосрочен план.

Финансовата стабилност се анализира като необходимо, но не и достатъчно условие за постигане на икономически растеж. От гл.т. на приходната и разходна част на държавния бюджет се препоръчва продължаване на структурните реформи, независимо от тяхната трудност. Направени са изводи за необходимост от по-добро планиране на държавния бюджет, посочени са необходимите промени в данъчната система и нужните реформи в публично-финансираните сектори на икономиката.

Направен е извод, че възстановяването на доверието в банковата сфера и финансовите институции през 2015 г. са спомогнали за нормалното им функциониране, но въпреки това кредитната активност в страната остава сравнително слаба и общият обем кредити по нов бизнес от нефинансови предприятия е осезаемо по-нисък от предходната година. Доближаването на пазарните лихви до нулевия праг ще мотивира вложителите да търсят други алтернативи за съхраняване на стойността (недвижими имоти, инвестиционно злато, ценни предмети).

Отчита се позитивното развитие на пазара на труда по отношение на динамиката на заетостта и намаляването на безработицата и едновременно с това се посочва все по-ясно очертаващият се недостиг на работна сила. Подчертава се, че нарастването на производителността на труда е почти безалтернативна за страната, където растежът не може да разчита на допълнителен приток на работна сила.

Оценката за въздействието на емиграцията върху пазара на труда посочва крайно негативни резултати по отношение на намаляването на трудовите ресурси, работната сила и влошаване качеството на човешкия потенциал. Оценката за влиянието на паричните трансфери на емигрантите за балансирането на домакинските бюджети е положителна.

Представена е методика за оценка на равнището на икономическо развитие на регионите във връзката с формирането на емиграционни нагласи на тяхното население.

Оценката за развитието на аграрния сектор откроява неговата монокултурност, намаляващият му принос към основните макроикономически параметри и деформирана структура на стопанствата, в които преобладават малко на брой, но много силно уедрени стопанства. Анализирана е високата цена на направените реформи от гл.т. на постигнатите резултати, както и прекомерно тежката администрация, която управлява неговото развитие. Посочени са пропуснатите ползи от развитие на сектора по модел, оценен като грешен спрямо традиционното развитие на този сектор.

Посочени са основни модели за развитие на аграрния сектор и производството на храни в света и на този фон са открити алтернативите за България.

Докладът се публикува на български и на английски език.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО.

ИИИ на БАН разширява партньорството си с чуждестранни академични институции. През 2016 г. са разработвани съвместни проекти с РАН, МАНИ, KDI-Корея, Университет на Фрибург, Швейцария. Учени от Института участват лично в разработването на проекти, финансирани от ЕК, ЕСФ, УНИЦЕФ, Регионален екологичен център за Централна и Източна Европа.

Институтът и негови сътрудници са членове на **40** международни научни мрежи и организации.

През годината Институтът е съорганизатор на **6** международни научни форума, а сътрудниците му са взели участие в още **37** национални с международно участие и международни научни форума и имат **9** съвместни публикации с чуждестранни учени.

Важна насока на международното сътрудничество на Института е съвместната издателска дейност, осъществявана чрез участието на чуждестранни учени в редколегиите на двете издания на Института, както и чрез участието на сътрудници на Института в **12** редколегии на международни издания и **9** редколегии на чуждестранни списания. Институтът е регистриран в Мрежа за разпространение на научни статии в сферата на икономическата наука (Research Papers in Economics), в която участват учени от **73** държави.

Учреденият в началото на 2015 г. „Ресурсен Център за Икономически Изследвания на Азия” към ИИИ при БАН съдейства за по-нататъшното развитие на международното сътрудничество на Института.

Значим международно финансиран проект:

ПОДОБРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВАТА НА КОРЕЙСКИЯ ОПИТ (GOVERNANCE INNOVATION FOR SOES IN BULGARIA: BASED ON KOREAN EXPERIENCE)

Проект на ИИИ на БАН, изпълняван съвместно с KDI, Корея; финансиран от: 2015/16 Korea-Bulgaria Knowledge Sharing Programme. Ръководител на проекта: **проф. д-р Митко Димитров**.

Научни и научно-приложни приноси:

Подготвена е цялостна концепция за реформа на държавните предприятия в страната. Направени са предложения за въвеждане на система за периодична оценка на функционирането на държавните предприятия и техните ръководства, както и за централизиране на елементи на управлението им. Адаптирана е практика от корейския опит в това отношение.

За първи път в последните 20 години се прави цялостен анализ на държавните предприятия и препоръки за тяхното ефективно управление. Препоръките са изпратени на Министъра на финансите и на Министъра на икономиката с оглед тяхното прилагане в практиката. Важно е да се отбележи, че разработката предизвика интерес в Международния Валутен Фонд, който при последната мисия през септември 2016 г. направи за първи път посещение в ИИИ и бяха представени и обсъдени резултатите от изследването. *МВФ направи препоръки към българското правителство, основавайки се на препоръките от доклада по проекта. Докладът е цитиран в заключителния документ от мисията на Фонда.*

Резултатите от проекта са публикувани със съдействието на Корейското Министерство на стратегията и финансите.

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ.

ИИИ на БАН има дългогодишни традиции и е признат център за подготовка на български и чуждестранни специалисти в следните акредитирани докторски програми: Политическа икономика, Народно стопанство (вкл. регионална икономика и история на народното стопанство), Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, Статистика и демография, Световно стопанство и международни икономически отношения, Икономика и управление, Маркетинг.

През 2016 г. в Института се обучаваха общо 10 докторанти (българи): 5 задочно обучение и 5 на самостоятелна подготовка. През годината успешно са защитили дисертационните си трудове за получаване на образователна и научна степен “ДОКТОР” пред Научно жури в ИИИ на БАН 5 докторанта (българи): Недялко Мариев Несторов, Александър Георгиев Апостолов, Цанко Илиев Стефанов, Цветелина Георгиева Недялкова-Щерева и Иван Руменов Бянов. Успешно беше защитен и дисертационен труд на външен кандидат за придобиване на Научна степен “Доктор на икономическите науки” - проф. д-р инж. Николай Ганчев Михайлов.

През текущата година е отчислен с право на защита 1 докторант и 2-ма са прекратили докторантурата си по свое желание.

По обявените допълнителен конкурс за прием за учебната 2015/2016 г. и редовен конкурс, месец август, за прием на докторанти за учебната 2016/2017 г., държавна поръчка, е зачислен само 1 докторант. През 2016 г. в самостоятелна форма на обучение бяха зачислени 2 докторанта и 1 - задочно платено обучение. През 2017 г. предстои в допълнителен конкурс.

Обучението на докторантите се извършва по акредитираните докторски програми и по утвърдени от Научния съвет индивидуални планове за работа. Изпитите се полагат в предвидените срокове с малки изключения.

През годината докторантите проведоха различни специализирани курсове съгласно правилника на ЦО на БАН.

Почти всички обучавани докторанти в ИИИ при БАН, които отговаряха на определените условия, посещаваха обучителни и специализирани курсове по съвместен проект на ИИИ при БАН с ВУЗФ “Повишаване качеството на образованието и на научните изследвания в областта на бизнес-инженерството за изграждане на икономика, основана на знанието (иновациите) и финансите“, като: Иновации и трансфер на приложни знания и технологии; Гаранционни фондове и финансови инструменти и схеми за подпомагане на иновациите в индустрията; Запознаване и работа с програмата за обработка на данни – SPSS; Иконометрия и др.

Продължава сътрудничеството с Европейския институт за висши изследвания в областта на мениджмънта, който ни предоставя информация за докторантските семинари на 6 европейски асоциации. (European accounting association, European association for research in industrial economics, European finance association, European international business academy, European marketing academy, European academy of management, European operations management association).

ИИИ на БАН съдейства на докторантите да провеждат обмяна на опит и набиране на допълнителна информация чрез специализации в чужбина и участие в международни семинари.

През 2016 г. има отправени покани от ЦУ на БАН за кандидатстване на специализанти, докторанти и академичен състав във всички научни направления за различни мобилности по Програма Еразъм +, както и за ДААД стипендии за 2016/2017 г. на Международна фондация “Св.св. Кирил и Методий”, но няма данни, кандидати от ИИИ на БАН да са се възползвали от тези покани.

Научното ръководство на докторантите за 2016 г. в ИИИ при БАН се осъществява от хабилитирани научни сътрудници и преподаватели от Института и от други институции и висши училища, както следва: проф.д.ик.н. Гарабед Минасян: 1 докторант;

проф.д-р Йордан Христосков – 1 докторант; доц. д-р Цветан Манчев – 2 докторанти; доц. д-р Стефан Иванов – 2 докторанти; проф. д-р Татяна Хубенова – 1 докторант; доц. д-р Даниела Бобева-Филипова – 1 докторант; проф. д-р Божидар Хаджиев – 1 докторант; проф. д-р Митко Димитров – 1 докторант.

ИИИ на БАН има сключени договори за сътрудничество за съвместна изследователска и преподавателска дейност с 11 български и 1 чуждестранно висши училища. Наред с това, сътрудници на Института участват в съвместна изследователска, преподавателска и обучителна дейност по различни програми в редица висши училища при подготовката на: бакалаври – 17 висши училища, магистри – 15 висши училища, дипломанти – 5 висши училища, докторанти – 6 висши училища. Академичният състав на Института е участвал в подготовка на стажанти от български и чуждестранни висши училища, като: Университет в Бат, Англия и Уоруик университет, Англия, както и в обучението на специалисти към Центъра за развитие на човешките ресурси, Кремиковци, Национален център по общественото здраве и анализи, Клуб „Жени в индустрията и науката” към НТС по машиностроене, Българска школа за реинженеринг при ТК / 96, Българска школа за иновации и предприемачество; на лекари, фармацевти, представители на фармацевтичната индустрия, директори на училища от цялата страна и др.

Сътрудници на Института участват в органи на управление, съвети и комисии на редица висши училища.

ИИИ на БАН има дългогодишни традиции, развива активна дейност и широко сътрудничество за подготовка на специалисти от страната и чужбина.

Придобиването на докторска степен от ИИИ на БАН е гаранция за успешна професионална реализация в страната и в чужбина. Високите критерии при приема и подготовката на докторанти е гаранция за успех, но и предизвикателство пред желаещите да се обучават в Института.

Участието на Института в подготовката на специалисти за икономиката на страната би имало по-голям обхват, ако не съществуваха ограниченията за БАН да обучава самостоятелно студенти.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2016 Г.

Приходите от бюджетната субсидия и собствените средства през 2016 г. възлизат на 1 293 213 лв. Разходите са 1 273 590 лв., от които 877 177 лв. от субсидия и 396 413 лв. от собствени средства.

Разходите имат следната структура (лв.):

Заплати и възнаграждения за персонала	1 014 821
в т.ч.	
- заплати и възнаграждения	983 312
- обезщетения	31 509
Осигурителни вноски за ДОО от работодател	79 208
Здравно-осигурителни вноски от работодател	33 880
Вноски за ДЗПО	7 710
Издръжка	137 971
в т.ч.	
- материали	8 375
- вода, горива, енергия	27 199

- разходи за външни услуги	68 363
- командировки	10 431
- данъци	17 513
- други	3 973
Разходи за членски внос	1 400
Разходи за придобиване на ДМА	717

Приходите извън субсидията се формираха от абонаменти на списания „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, от договор по Българо-швейцарска изследователска програма и договори с други институции, от такси за обучение на докторанти, от договори по съвместни магистърски програми с ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и Тракийски университет – гр. Стара Загора, и други.

От началото на годината в Института се изплащаха хонорари по магистърска програма с ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, за списания „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, по Българо-швейцарска изследователска програма, а също така и за изготвяне на рецензии на планови разработки, участия в научни съвети, за научни журита за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности и изпитни комисии.

Разходите за издръжка се покриха от собствени средства. В разходите за материали се включват и активи със стойност под 1 000 лв., след което те се завеждат задбалансово. Разходите за външни услуги включват: телекомуникационни, обяви за конкурси, печатарски услуги за издания на Института, автореферати, софтуер, научни мероприятия, консултации за изменения на програмни продукти, ремонт на техника, ВиК, асансьорни, охранителни и други услуги. Разходите за командировки в страната и чужбина са предимно за участия на сътрудници в научни мероприятия.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО ПРЕЗ 2016 Г.

ИИИ на БАН има богата издателска дейност, осъществявана чрез двете му реферирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, като „Икономически изследвания“ е единствено в страната списание с импакт ранг в областта на икономиката; чрез ежегодно публикувания Годишен доклад «Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания» - единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика; чрез поредица от монографични издания и множество публикации на академичния състав в национални и международни научни издания, включително такива с импакт фактор.

Списание "Икономическа мисъл". Списанието публикува годишно 6 книжки със статии и студии на български и на английски език, в които се отразяват актуални изследвания по широк кръг въпроси от български и чуждестранни учени. То се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/ EconLit, издание на Американската икономическа асоциация и RePEc.

Списанието предлага рубриките „Консултации“, „Прегледи“, „Научен живот“, публикува рецензии и отзиви за български и чуждестранни книги, информира читателите за проведени научни форуми в страната и чужбина. Издава с финансовата подкрепа на УНСС.

Списание "Икономически изследвания" - международно научно списание с SCImago Journal Rank (SJR) на SCOPUS. Списанието се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/EconLit, издание на Американската икономическа асоциация, както

и RePEc, EBSCO. Публикува студии на български и на английски език. Студиите се рецензират по т. нар. "double blinded" принцип.

Изработена е и се актуализира постоянно WEB-страница на двете списания. Те се разпространяват чрез абонамент, изпращат се до най-големите национални и университетски библиотеки в света чрез служба „Библиотечен обмен“ на БАН и са включени в каталога на най-голямата виртуална библиотека за списания от Централна и Източна Европа – CEEOL.

Ежегодният Годишен доклад на Института, в който се представят обективни анализи на състоянието и развитието на българската икономика, както и прогнозни оценки и препоръки за подходящи национални политики, се издава на български и на английски език. Предназначен е за държавните институции, организациите на работодателите и синдикалните структури, общинските и местните управленски структури, неправителствените организации, научната общност и широката общественост.

През 2016 г. са излезли от печат 118 публикации на сътрудници от Института и са приети за печат 39. Списъкът на научните публикации е представен като Приложение към отчета.

Научни публикации на сътрудници на Института са били цитирани 170 пъти. Списъкът с цитиранията е представен като Приложение към отчета.

Информационният отдел на Института работи с автоматизирана информационна система CDS/ISIS-микро ver. 3.07. Изготвя библиографски справки и обслужва вътрешни и външни потребители с материали от различни национални и международни организации и комисии по най-широк кръг икономически теми.

Библиотечният фонд на Института наброява 40578 тома. В читалнята на свободен достъп са предоставени 5813 тома – целият справочен фонд на библиотеката: енциклопедии, речници, справочници, статистически годишници на България и други страни, както и периодиката за последните няколко години. Поставен е и компютър за улеснение на читателите при използване на електронния каталог.

Съгласно регламентираната организация се актуализира публикуваната на WEB-страницата на Института информация. Това създава условия за популяризирането на работата на Института и поддържането на добрия му публичен образ в България и в целия свят.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

Съставът на Научния съвет на ИИИ на БАН е избран на Общо събрание на учените на 26.02.2016 г.

Научният съвет включва 21 членове. От тях: чл. кореспондент - 1, професори - 17 и доценти - 3; с научна степен "Доктор на науките" - 5 и с образователна и научна степен "Доктор" - 16.

Списъчен състав на съвета:

проф. д-р Александър Петров Тасев – ИИИ на БАН

чл. кор., проф. д.ик.н. Иван Ангелов Златанов – БАН

проф. д.ик.н. Людмил Стефанов Петков – ИИИ на БАН

проф. д.ик.н. Васил Георгиев Тодоров – Тракийски университет, гр. Ст. Загора

проф. д.ик.н. Гарабед Ардашес Минасян – ИИИ на БАН

проф. д.ик.н. Росица Добрева Чобанова – ИИИ на БАН

проф. д-р Васил Мишов Цанов – ИИИ на БАН

проф. д-р Веселин Минчев Минчев – Международно висше бизнес училище, гр. Ботевград

проф. д-р Георги Иванов Шопов – ИИИ на БАН

проф. д-р Дарина Русчева Тодорова – ИИИ на БАН

проф. д-р Искра Спасова Белева – ИИИ на БАН

проф. д-р Искра Богданова Христова-Балканска – ИИИ на БАН

проф. д-р Йордан Атанасов Христосков – ИИИ на БАН
проф. д-р Митко Атанасов Димитров – ИИИ на БАН
проф. д-р Радка Белчева Илева-Филкова – ИИИ на БАН
проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев – ИИИ на БАН
проф. д-р Стоян Анастасов Тотев – Тракийски университет, гр. Ст. Загора
проф. д-р Татьяна Стефанова Хубенова-Делифивкова – ИИИ на БАН
доц. д-р Алла Валентиновна Кирова – ИИИ на БАН
доц. д-р Виктор Иванов Йоцов – УНСС
доц. д-р Ирена Кирилова Зарева-Зафирова – ИИИ на БАН

Деятелността на Научния съвет се основава и се осъществява изцяло в съответствие със Закона на БАН, Устава на БАН, Правилника за устройството, дейността и вътрешния ред на ИИИ на БАН, Временния правилник за дейността на Научния съвет при ИИИ на БАН (приет на 06.12.1995 г.), Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН (приет с Протокол № 5 от 20.04.2011 г.) и др.

ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТАТА В ЗВЕНОТО – Правилник за устройството, дейността и вътрешния ред на ИИИ на БАН - Приложен към отчета

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

CEEOL – Central and Eastern European Online Library
KDI-Korea – Korean Development Institute
RePEc – Research Papers in Economics
АПИ – Агенция «Пътна инфраструктура»
ББР – Българска банка за развитие
БТА – Българска телеграфна агенция
БТПП – Българска търговско-промишлена палата
БФИЕК – Българска федерация на индустриалните енергийни консуматори
ВНЕК – Временни научно-експертни комисии
ВТУ – Великотърновски университет
ВУЗФ – Висше училище по застраховане и финанси
ВУТП – Висше училище по телекомуникации и пощи
ДААД – Deutscher Akademischer Austauschdienst (Германската служба за академичен обмен)
ДМА – Дълготрайни материални активи
ЕЕ & ВЕИ – Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници
ЕК – Европейска комисия
ЕС – Европейски съюз
ЕСФ – Европейски социален фонд
ИБЕ на БАН – Институт за български език на Българска Академия на науките
ИБЕИ на БАН – Институт по биоразнообразие и екосистеми на Българска Академия на науките
ИИИ на БАН – Институт за икономически изследвания на Българска Академия на науките
ИИОЗ на БАН – Институт за изследване на обществата и знанието на Българска Академия на науките
МАНИ – Македонска Академия на науките и изкуствата
МЗ – Министерство на здравеопазването
МИ – Министерство на икономиката
МОД – Минимални осигурителни доходи
МОН – Министерство на образованието и науката
МОСВ – Министерството на околната среда и водите
МРЗ – Минимална работна заплата

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министрески съвет
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
НАОА – Национална агенция за оценяване и акредитация
НСИ – Национален статистически институт
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
НСРНИ – Национална стратегия за развитие на научните изследвания
НТС – Научно-технически съюз/и
НЦОЗА – Национален център по обществено здраве и анализи
ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
РАН – Руска Академия на науките
ТК-96 – Технически комитет-96
ТУ, Стара Загора – Тракийски университет, Стара Загора
УХТ – Университет за хранителни технологии
ФНИ-МОН – Фонд „Научни изследвания“ - МОН